

Co je to jednoduchost?

Anna Hogenová

„Kam vedla cesta? K návratu našeho myšlení do jednoduchého, jež my v přísném slova smyslu nazýváme uvlastnění. Uvlastnění nechá člověka a bytí patřit k sobě. Patřit k sobě zde znamená: vereignet, zugeeignet.“¹ Poslední dvě slova jsme ponechali v němčině, protože máme problém s doslovným překladem, spíše se pokusíme je vyložit opisem a výkladem. „Eigene“ znamená „vlastní“, předpony „ver-“ a „zu-“ zde znamenají průběhovost (první předpona) a druhá předpona znamená přimknutí. Uvlastnění (das Er-eignis) tedy znamená být u sebe v průběhu a v přimknutí, ovšem být u sebe zde znamená být i u bytí. Jednoduše řečeno: bytí a myšlení jsou totéž, zcela v parmenidovském smyslu. O to tu jde! Je až bizarní, jak se stáčí myšlení filosofa dvacátého století k myšlení Parmenida, jenž žil v letech 510 – 450. Opět jeden z nesčetných důkazů temporality, časovosti náležející člověku a jeho myšlení.

Co se to vlastně stalo s věcmi kolem nás? Kolem nás nejsou věci, jsou tam jen předměty k pragmatickému využívání. To je výsledek platnosti subjekt-objektové figury karteziánského rozvrhu „přirozeného světa“. „Lebenswelt“ není dán sám o sobě, roste spolu s korelativním vztahem člověka a světa. Toto intersticiální mezi člověkem a světem, je Dasein, kam prorůstá člověk, i když toto prorůstání není vidět očima. Současně svět prorůstá do člověka a toto dvojí prorůstání je obsahem Dasein (pobytu nebo tubytí). Dasein se nedá měřit, proto není pro myslitele entitou, důležitou platností, důležitým východiskem pro pochopení bytování člověka na počátku jednadvacátého století.

Dvojí prorůstání není nic jiného, než výsledek toho, že člověk je „dzoón logón echón“, člověk je rozhovorem („Seit ein Gespraech sind wir!“). Dialog, do něhož jsme vnořeni se děje mluvením (slovy a beze slov (říkáním)). Vše kolem nás, co si uvědomíme ale i mnohé, co si neuvědomíme a jen podprahově necháme do nás vcházet, je součástí tohoto bytostného rozhovoru, jenž je základem Epimelei peri tés psychés (péče o duši). Vždyť péče o duši je ten pramen, na němž stojí a s čím i padá duchovní Evropa spolu s křesťanskou niterností a osvícenstvím.

„V podstatě „das Ge-stell“ se usebírá chyběním pravdivosti věcí jakožto věcí.“² Věci se nepozorovaně „přetavily“ v objekt (předmět); jako objekty jsou

---

¹ Heidegger, M. *Bremer und Freiburger Vorttraege*. Frankfurt am Main : Vittorio Klostermann, 1994, s. 126.

² Ibidem, s. 47.

stejnostejné, proto nicotné a redundantní. Odtud pochází téze, že každý je nahraditelný. Člověk je totiž také předmět. Objekt je konstrukt, věc věcní tím, že usebírá součtveří do ohňového středu, z něhož se člověk uvlastňuje, usebírá, a tak se stává svobodnou bytostí. „Objekt“ je výsledkem potřeby, privace po jistotě (certitudo). Tato potřeba „udělala“ novověk. Zde je třeba pochopit osudnou roli Descarta, roli, která nemohla minout vývoj evropské racionality a spirituality. Kdyby to nebyl Descartes, přišel by někdo jiný; doba „dozrála“!

Pokud se vše promění na objekty, čemu se pak divíme, když lidé se pro snadné vyhledávání a organizování označují vytetovanými čísly na předloktí. Každý je vyměnitelný za jiné číslo, nikdo není výjimečný; spíše jsou výjimeční úplně všichni. Zde již pocítujeme průnik postmoderny, s její pluralitou pravd a světů. Objekty jsou hodnoceny dle své pragmatičnosti a účinnosti. Účinnost se osvědčuje výkonností. Výkon je jediný důkaz existence – „**jsem výkonný, tedy existuji**“! To je pravý důvod poptávky po mladých silných a nezkušených, tedy často velmi dobře manipulovatelných jedincích. Zde se může plně rozvinout fenomén „die Machenschaft“, fenomén, jenž zařizuje organizaci vykonávání povelů „das Ge-stell“. Zařizování je technické, nenáročné na hloubku tvořivé síly a schopnosti, opakujeme „každý je nahraditelný“.

Věc nám věcněním otevírá svět, svět světuje věcněním věcí. Heidegger výslovně říká: „*Svět je ale ještě skryté zrcadlo hry, součtveří bohů, lidí, Země a světa.*“³ Nejsme schopni zahlédnout bezprostředně svět, nemůžeme se na něj položit ruku, svět dostáváme před zraky rozumu jen a jen z věcnění věcí. A pokud věci zmizí, zmizí s nimi i svět, zbude jen systém planet a sluncí v černém prostoru; třeba i s gravitačními vlnami. Střet (der Streit) mezi Zemí a světem je dán tím, že jen věcmi na Zemi je pro nás dán svět. Země není bezprostředně světem, ale poukazuje k jeho nevyhnutelnosti právě proto, že na Zemi jsou věci v dění, kterému říkáme věcnění.

„Die Entgegnung“ (střetání se současným setkáváním) je mezi bohy a lidmi. V této čtveřině se stává džbán „darem nalévaného“, jak známe z Heideggerových děl. Dar, pokud je darem, musí být posvátný, musí v sobě obsahovat součtveří, je výrazem úcty a důstojnosti, a ta vždy afikuje celek bytí, tj. čtveřinu bohů, lidí, Země a světa. Džbán není pouhým objektem pro trh a potřeby nosit v něm vodu nebo pivo. Je darem posvátné svatby mezi nebem a zemí, tj. posvátné svatby (hry) mezi lidmi a bohy. Proto je svět zrcadlem hry,

---

³ Ibidem, s. 47.

ovšem tato hra je posvátnou svatbou. Každá svatba je hra a má být posvátnou hrou, má se vyladovat ne bytí, na celek bez marga. Kdo toto netuší, je už zcela pohlcen strojovitostí fenoménu „das Ge-stell“ a fenoménu „die Machenschaft“. To je technický svět.

„Svět je pravdou podstaty bytí.“⁴ Co to vlastně znamená? Svět se ukazuje na pozadí bytí, plné nicoty, která jako jediná může nechat vystávat všechna jsoucna, která jsou clare et distincte. Čeština je v tomto ohledu velmi hluboká, svět je od „světla“, jak nám také říkal Jan Patočka ve svém díle na mnohých místech. Svět je vystoupením na světlo, do světliny (die Lichtung). V tom je pravá hloubka starých Řeků, protože toto oni věděli již tenkrát, my to nevíme ani dnes. Pravá podstata starověké $\varphi\upsilon\varsigma\iota\varsigma$ je ve vystávání skrytého do neskrytosti, tj., do světla, v tom je i podstata pravdy. Aletheia je neskrytost, nikoli addaequatio rei et intellectus. Jen jedna starost se zde ukazuje velmi intenzivně. Nejsou snadné právě tyto souvislosti, pokud je chceme sdělit těm ostatním, mají svou pravdu!

Co vlastně hledáme, co je pravým základem? „Co leží v základu věty A se rovná A, tento základ, jenž nám předkládá tuto větu, identitu něčeho s tím samým, není nic, co by tu leželo předem, není to nic, co by se připínalo k základu, v tomto smyslu není to vůbec žádný základ, proto mluvíme v přísném a střízlivém slova smyslu o tom, co v němčině je nazváno der Ab-grund.“⁵ Abgrund je založen v odpírání základu, je privací základu, kterou jsme dotčeni jen, tážeme-li se celou bytostí, proto to nejvyšší je přístupno jen tázání, jak nás to učí i Jan Patočka. Jakoby na nás samo bytí chtělo opravdovost, autentičnost, která sahá až za základy logiky. Proto v tomto bodě se nejčastěji filosofové a logici rozcházejí. Privace je velký objev Platónův, pomocí bytostného scházení se setkáváme s tím, co je nejvyšší, s bytím samým. Podobné to bylo s nejvyšší ideou „to agathon“ (s Dobrem). Ani zde není možno položit ruku na nejvyšší Dobro, je nám dáno jen svým bytostným scházením, svou bytostnou absencí, prostě privací. Proto a jen právě proto jsou otázky zbožností myšlení, napětí, které otázky rodí, je současně i rodiště nepředmětných celků, které nemůžeme běžným vědeckým způsobem popsat metodami k tomu připravenými.

Heidegger ještě podotkne jakoby mimochodem: „Věta neznamená nyní $\theta\epsilon\varsigma\iota\varsigma$, nýbrž saltus. Věta se stává skokem.“⁶ Pak ale Wittgensteinova víra, že jazyk je

---

⁴ Ibidem, s. 48.

⁵ Ibidem, s. 112.

⁶ Ibidem, s. 112.

obrazem světa, je přinejmenším lehce zpochybněna. V myšlení jsou skoky, nemůžeme prostor skoku zevnitř popsat, nejde to.

Der Ab-grund, to nejpůvodnější, počátek všeho, co se vzpírá představovému myšlení, je pravým základem a pokud chceme se k němu přiblížit, musíme skočit. Ke skoku musíme mít odvalu. *Od-vázat se* znamená opustit sled sukcesivních kuchařkových kroků v postupu logického orthotetického hledání pravdy, jak tomu je v logice a v matematice. Filosofie je aletheia, nikoli jen orthotes. Orthotes je správnost postupu, jenž je kontrolován u soudu, zdali bylo postupováno v souladu s řádem a pokud nikoli, pak je obžalovaný propuštěn mezi ostatní, byť by byl i zločinec, což je naprosto podivné! Ve věci spravedlnosti jsou nejdůležitější a rozhodující důkazy „clare et distincte“, vždyť jsme všichni víceméně karteziány. Jaký je to skok, skok do toho, co nazýváme „der Ab- grund“, je to skok, který se dá přirovnat skoku ze života do smrti. Proto je filosofie tak osamocená záležitost, která se nedá zpolitizovat a manipulovat přes fenomén „die Machenschaft“. Není náhodou, že téměř každý druhý, který vyučuje filosofii, se soustřeďuje na politickou filosofii. Není náhodou, že se Heidegger tak často zlobí, že rozhodující politická uskupení naší planety rozumí filosofii jen z politického hlediska, což je v podstatě základní chyba, která z filosofie činí jen ideologii. Vrátit se ke kořenům je možno jen odvážným skokem, kdy se od vah tzv. správného a logického rozumu odvážíme ke skoku do neznáma. Jde opravdu o skok do neznáma, proto se musíme učit být pohotovými pro tento filosofický úděl. To měl na mysli Heidegger, ale i Wittgenstein a David Bohm, když se vyslovovali se základní nedůvěrou v systémové řešení planetárních krizí. Pomocí systémových postupů se nedá vstoupit tam, kde je der „Ab-grund“.

Říká-li systémový inženýr, že jeho práce je hrou, a že jej baví, pak o sobě říká současně: nejsem člověkem, jemuž jde opravdu o odpovědnost, zůstávám v koherenci dosud platných systémů a hledám chyby v jejich provádění, či v jejich vznikání. A to je vše.

Mluvil-li Lévinas o asymetrické odpovědnosti člověka po holocaustu, pak měl na mysli, skok, odvalu ke skoku, který jde za logickou systémovou významovost. Jde o skok, jenž není vůbec logický. Nejde o systémovou správnost, pokud chceme řešit problémy současné planety, ať jde o ekologii, politiku, vzdělání či kulturu. Musíme vychovávat jedince, kteří jsou schopni být pohotovými k tomu, co přichází a vůbec není podobné tomu, co dosud známe ze všech možných systémů a struktur. To je ten důvod, proč „das Ge-stell“ nás

nespasí, nezachrání a totéž platí pro fenomén „die Machenschaft“. Bohužel je to téměř nesdělitelné naší politické reprezentaci, protože jejich, velmi často jen oteklé ego, to vlastně nepřipustí ani jako alternativu.

Skok do neznáma je součástí filosofie, která není jen politická, ale i etická v Lévinasově smyslu, jen pak jde o asymetrickou odpovědnost. Kdo může zemřít? Jen ten, kdo žil, ale i ten, který dokáže žít ve skrytosti toho, čemu říkáme „der Ab-grund“. Nosit v sobě „der Ab-grund“ už za života, vědět o nevýslovném a současně nepřekročitelném v naše m životě. To je pravá tíha života, to je náš nejvlastnější úkol, k tomu je filosofie připravena, musíme nést něco, co neznáme, co se nedá představit, co není předmětné, co je děsící, a přesto se tomu nemůžeme vyhnout. A teď si připomeňme úlohu toho, čemu říkáme „das Ge-stell“. *Her-stellen* – stanovit není nic jiného, než každému dát jeho místo ve společenství lidském. **Ovšem místo si musí najít každý sám, ze svého nejvlastnějšího pramene a kořenů, nikoli místo, které je člověku povellem přiděleno. To je chyba, která má nesmírné důsledky.** Proto v jisté chvíli musíme propustit své děti do jejich vlastní samoty, musíme je opustit, což je krvácející záležitost pro každou matku, oni sami si musejí najít své správné místo, své „chóra“ a nikoli „topos“.

„Das Ge-stell“ nám přiděluje rozkazem „topos“ místo obsaditelné, ale my potřebujeme prodlévat a přebývat skrz naše vlastní Dasein (pobyt, tubytí) v „chóra“, v místě, do kterého se probolíme, proteskníme ztrácením a výtěžky situací, do nichž jsme vrženi. Život není hrou, je opravdu bytostným střetáním. Heidegger by jen podotkl: „*Myšlení žije z příbuzností se smrtí.*“⁷ Není to jen čapkovský motiv nesnesitelnosti věčného života, co nám smrt nabízí jako úlevu, nabízí nám víc! Můžeme „moci chtít“ žít z toho, co je nám nejvlastnější, co jest „das Er-eignis“ – uvlastnění.

„A = A“ je věta, náležející jen jsoucňům, jde tu o stejnost, ale „totéž“ se vztahuje jen k Jednomu, **a to je nutno myslet jinak!** „Totéž“ je bytí a myšlení, jsou Jedním, nikoli dvojím ve stejnosti. Dvojí ve stejnosti náleží jsoucňům, stejně jako věta „A=A“. Logika je tu pro jsoucna, pak je skok! „*To γαρ αυτό νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι*“ – totéž je myšlení a bytí, je Jedním, nikoli dvěma ve stejnosti, to je něco, co je třeba pochopit.

---

⁷ Ibidem, s. 114.

Pro filosofii dnes platí více než kdy jindy: „*Hlavní slovo v Parmenidově větě τὸ αὐτό, zůstává temné.*“⁸ Totéž je pro logiky „totéž“ co stejné. Ale stejnost je u dvou věcí, které jsou dvěma jsoucny buď v prostoru a v čase anebo v naší představě. Totéž je hluboké Jedno v mnoha věcech či v mnoha představách. Nenacházíme je v jednotlivostech jako jejich společný jmenovatel, není to vůbec společný jmenovatel, je to původní entita, původnější než to, co nás k ní vede. Jde o ontologickou stejnost nikoli jen ontickou. Matematika a logika nás v tomto ohledu klame. Bytí není kvalita jednotlivých jsoucen, jak si to myslí spousta vzdělanců. Vůbec kvalitativní myšlení dnešních duchovněd je zavádějící, je odrůdou nominalistického přístupu ke světu, nechce vypadat jako empirické souzení, ale je jím. Proto se všechny snahy jít věcem na kloub nakonec sejdou v nějakém sofistickovaném způsobu empirického popisu předmětu s verifikací intersubjektivním ověřováním, tak je tomu dodnes. Kde je největší překážka pro pochopení ve smyslu roz-umění? Příliš pospícháme, jsme honěni neviditelným drábem, tak je tomu u všech lidí na světě, v němž vládne karteziánské myšlení jako výsostný nárok na jedinou pravdu či alespoň pravděpodobnost.

„*Technické v nejširším slova smyslu a ve svých mnohavrstevnatých projevech vzato, funguje jako plán, jenž je člověku podvržen, je to plán, který člověka do rozhodování nutí, ať je to jeho otrok či pán.*“⁹ Na tom, čemu říkáme „das Gestell“ je zajímavé především to, že nikdo není pánem ve vlastním slova smyslu, protože všichni nakonec musejí poslechnout „das Ge-stell-“, ten stanovuje naše rozvržení času, rozvržení úkolu, naše představy o světě, o všem, a to, aniž bychom si byli toho výslovně vědomi, patrně nikdy nebyl člověk větším otrokem. Pokud o otroctví víme, je to dobré, ale pokud to vůbec netušíme, je to úděsné. Otroci v době otrokářského řádu se nebouřili do té doby, do níž si byli jisti samozřejmostí svého otrockého postavení, jakmile zjistili, že se jedná o nespravedlnost, bylo jen otázkou času, kdy se vzeprou tak, jak to udělal Spartakus.

Pak se už odvíjelo setrvačností, epocha změny byla započata. Dnešní lidé nevědí o „das Ge-stell“, předně to nevědí „ajtáci“, tam je tma nejhustší. Vzdělanost je přetavena v plánovitou kuchařku na výkony, které jsou udivující a bizarní. Všude je neklid neustálého závodu za lepším výkonem. V tom se dnes odvíjejí dny našich životů. Kdo by měl čas pozorovat brouka v trávě?

---

⁸ Ibidem, s. 119.

⁹ Ibidem, s. 123.

„Das Ge-stell jsou všechny míry pro veškerá kladení, postavení a objednávání, zkrátka jde o vše, v čem se člověk a jeho vztahy k druhým nalézají.“¹⁰ Proto je také uvlastnění „das Er-eignis“ vlastně totéž, co „er-aeuge“, tzn. zahlédnutím k sobě povolat, uvlastnit si. Slovo Er-eignis je nyní myšleno původněji, než je v běžném užívání, je temné, stejně jako slovo Parmenida: τὸ αὐτό – totéž je myšlení a bytí, pokud je drženo pamětí“¹¹. Uvlastnit znamená tedy uvidět věc jinak, než je to běžné, uvidět ji v její věčnosti, v tom co věc vysílá ze sebe samé, nikoli to, co vidíme z filtrů našich nozí. Proto je třeba udělat transcendentální epoché. Zahlédnout věc v ní samé a z ní samé (návrat „zu den Sachen selbst!“). Toto je třeba pochopit, je to podmínka sine qua non, bez ní se nehneme z místa. Jde stále o totéž, myslet hluboce, nikoli jen popisovat metodologicky povrchy.

Slovo se rodí, nedá se vymyslet z prázdné možiny premis, rodí se z toho, čemu říká Heidegger der „Ab-grund“. Proto je důsledným imperativem každého trochu poctivého myslitele vracet se k původním základům slov. Schválně nepoužíváme slovo „význam“, toto slovo má v moderní vědě tolik konotací, že téměř znemožňuje návrat k původnímu založení. „Das Wort Ereignis laesst sich sowenig uebersetzen wie das griechische Leitwort Λόγος und das chinesische Tao.“¹² Necháváme tuto myšlenku proto, že aby byla přesně a dobře pochopena v češtině, znamená: „Slovo Ereignis (uvlastnění) se nechá jen obtížně přeložit stejně jako vedoucí slovo Logos a čínské Tao. Překládá-li Heideggerovy, Husserlovy texty někdo, kdo nezná fenomenologii, vznikne vždy paskvil. V předešlé myšlence měl problém i sám Heidegger, píše: „Das Wort ist jetzt als Singulartantum gebraucht.“¹³ „Das Ereignis“ je v čísle jednotném ale jde i o číslo pomnožné, jak také shledáváme u českých slov. Uvědomujeme si i to, že překlad „Er-eignis“ v „uvlastnění“ je nedokonalý. V těchto případech musí filosofující nejen mechanicky překládat význam slova, ale musí mu rozumět v jeho vznikání, v souvislostech z hlubšího ontologického základu, je třeba se i v jazykovědě vrátit k filosofickému vhledu, nestačí jen dobré řemeslo. „Takové překonání toho, co nazýváme das Gestell z uvlastnění se prokazuje uvlastňujícím způsobem, tedy nikdy jen zařizovacím odvoláním na technický způsob

---

¹⁰ Ibidem, s. 124.

¹¹ Ibidem, s. 125.

¹² Ibidem, s. 125.

¹³ Ibidem, s. 125.

*vycházející z vlády a služebnosti uvnitř toho oboru, kterým člověk vlastně po uvlastnění sahá.*¹⁴

Důležité je, jak poznáváme! Pokud je v poznávání jen plochý popis představy, nelze vstoupit do fenomenologie. Je třeba vstoupit do blížení, jež je rodícím se procesem v duši filosofujícího, blízkost tohoto druhu je tak blízká, že člověku nezbyvá nic jiného, než poznání jí samé jen v uvlastnění s ní, to znamená, je třeba být s věcí „totéž“ v heideggerovském smyslu. Proto žít z vlastního pramene znamená: být v ohňovém středu, téci jen z vlastního pramene, z nejvlastnějších a nejbližších možností, nikoli z podsunutých představ jiných. Pak se stane něco, co je „za zrakem“, člověk se usebere v původním slova smyslu slova „legein“ (odtud „logos) a veškeré bytí najednou se soustředí k němu samému; jde o pleróma, plnost vlastního pobytu, kterému nemůžeme neříkat štěstí. A to nás osvobozuje od hrůz, od vlády systémů a struktur, z níž se nemůžeme jinak vyvázat. Co nám, jakožto osobám, může pomoci? Návrat k jednoduchosti. Proč k jednoduchosti? Protože to nejdůležitější je τó αὐτό – totéž; jen si vzpomeňme na Parmenidovo „*myšlení a bytí je totéž*“. Totéž je jednoduché, stejnost je nejméně dvojitá. Je těžké vrátit se k jednoduchosti. „*Podstata identity je vlastnictví uvlastnění.*“¹⁵ Vrátit se k jednoduchosti je možné jen uvlastněním. Uvlastnění je možné jen „počátkováním“, zrozením. Nejde zde o konstruování, je to vždy iniciace, dějící se poprvé a naposled. Jde vždy jen o „*der Anfang anfaengt!*“ Ovšem věda hledá jen příčiny, nikoli počátky, v podstatě o počátcích neví. Zná „*der Beginn*“, věda nezná „*der Anfang*“, proto se stává neprůhlednou, příliš složitou. Jednoduchost, kterou hledáme, se nazývá „*das Er-eignis*“ (uvlastnění), jsem s bytím totéž, jsem jednoduchostí, Jedním, proto nepotřebuje svědka, nepotřebujeme evidenci, jsme tou evidencí. V tom spočívá tajemství jednoduchosti, tajemství, Jednoho. „*To γαρ αὐτό νοεῖν ἐστίν τε καὶ εἶναι*“ – totéž je myšlení a bytí, je Jedním, nikoli dvěma, zbývá nám jen ztvrdit opakováním. Mistr Eckhart věděl, že podmínkou dosažení duchovní opravdovosti je nic nemít a učinit se prázdným; šlo mu jen o ontologickou jednoduchost. Nejde zde o ontickou jednoduchost, ta se vyskytuje v matematice a osudně zahrála svou roli ve filosofii. Přetavila ontologii v onticitu, v popis jsoucen a jejich funkcí z pragmatického hlediska, jako je tomu dnes.

---

¹⁴ Ibidem, s. 125.

¹⁵ Ibidem, s. 127.

Dnes je těžké tuto proměnu vysvětlit jednoduše, instantně, jak na nás chtějí naši případní posluchači, k pochopení této proměny je třeba v sobě nosit podklad, jenž získat není jednoduché, jde o hledání, které je často blouděním. Potřebuje svůj čas ke zrání, k příklonu k věci samé, je nám třeba prodlévání v nejasnosti, v neurčitosti a v současném neopouštění tématu, je nám zapotřebí filosofické věrnosti. Ta ovšem osudně chybí člověku karteziánskému, jenž chce vše hned a v účinku. Proč? Protože jen to, co je účinné, je skutečné. A dnes jde jen o skutečnost, proto je tolik používáno slovo „asertivita“, pravý význam tohoto slova je prosadit věci do platnosti skutečnosti, a tím si založit moc nad věcmi a lidmi. V tom se projevuje jasnoživost Friedricha Nietzscheho, jenž bude ještě dlouho zahalen stínem nezájmu, vyvěrajícího ze strachu pochopit tyto souvislosti.

Hlavní téma Starého zákona je přece imperativ: opust', co máš, osvobod' se od všech pout, bud'! Ovšem to není nic jiného než návrat do ontologické jednoduchosti. Sabbat je den radosti v jednoduchosti, nic víc! I v této chvíli je zde přítomna smrt, i v radosti, Otokar Březina by k tomu řekl: „*Nebylo velikosti a heroismu, jenž by nebyl sílen atmosférou smrti.*“¹⁶ Je třeba myslet ontologicky, nezůstávat v deskriptivní onticitě, vyžívající se v přesnosti matematického typu, tak jak je tomu např. v ekonomii, kde se původní „oikos“ v podstatě rozplynul v popisech finančních toků na trhu. To prapůvodní a důležité je pryč – „domov – oikos“ a ve hře je pouze to, co vede k penězům.

Jednoduchost má zvláštní charakter. Idea v sobě obsahuje obrovské možnosti, přesněji řečeno, idea otevírá možnosti, proto poznání ideje je ve vzdělávání neuvěřitelně důležitější, než je přesný popis předmětu, který se také nazývá poznáváním. Idea je totiž celek bez marga a její výbava je bohatá na odkazy a odkazy odkazů, proto je filosofické vědění použitelné téměř všude, kdežto speciální vědění směřuje jen ke svému specus.

Je to idea počátku, jenž se rodí „počátkováním“, co zakládá vznik matematiky u starých Řeků. Mít účast na ideji (methexis) je základem vzdělání, které je schopno být používáno univerzálně. Petr Rezek by k tomu dodal: „*Filosofický nález je něco jiného než nález ontický. Např. objevit Ameriku znamená jít dost daleko v něčem, co je otevřeno, ale filosofický nález znamená, že bytí musí filosofa samo oslovit, on se musí vystavit a ono se mu ukáže – v Descartovi se bytí ukázalo jako to, na čem je účasten subjekt.*“¹⁷ Idea otvírá člověku možnosti,

¹⁶ Březina, O. *Eseje z pozůstalosti*. Brno : Blok, 1968, s. 15.

¹⁷ Rezek, P. *Jan Patočka a věc fenomenologie*. Praha : Oikumene, 1993, s. 30.

stačí mít na ní účast, proto v účastenství tkví podstata vzdělávání, nikoli ve znalostech předmětů a protokolů. Je to tak trochu rozdíl myšlení Aristotela a Platóna. Platónovi šlo o intenci, která jej vedla, Aristoteles zapisoval protokoly.

To, co nám předepisuje finanční úřad je „exaktum“, tak tomu bylo na počátku vlády Říma nad provinciemi, a to je výsledek protokolárního myšlení aristotelského typu. Dnes je tento druh orthotetického uvažování nejvíce přítomen v americkém testování, jež se rozšířilo po celém světě. Testy se dělají i ve filosofii, jaký protimluv, nepochopený protimluv. To, co se zde ukazuje jako důležité, jsou jen odpovědi na otázky, které někdo voluntativně připraví a předloží zkoušenému. V takovém případě se neprobouzí podstatné, tvořivé myšlení. Nejde o dialog. Jde jen o poslušnost vůči předem dané vůli, to je také protokolární způsob myšlení, v němž se vůbec nedaří myšlení myšleného. „Jsme rozhovorem“, člověk je *dzoón logón echón* – to vše je zde zničeno. Zde se člověk zpředmětnil jen do osoby odpovídající, do osoby, která nemusí myslet, ale musí jen vědět, stejně jako stroj, jako otrok. To je důsledek karteziánského rozvrhu „přirozeného světa“, důsledek nepochopení, že lidskost je v neustálém hledání toho nejvyššího pravdivého cíle při pochopení relativnosti podmínek konkrétního poznávání, pokud jde o empirické poznání. Pokud jde o myšlení myšleného, tam je možno dosíci neskrytosti, pokud se otevřeme tomu, co má být poznáváno. Nejde to naopak, tzn., nemůžeme přikazovat věcem kolem nás, aby se ukazovaly tak, jak to chceme my, tj. naše vůle, která je dnes často naprosto bezohledná, pokud např. jde o podnikání. Způsob naší otevřenosti artikuluje svět a jeho tzv. přirozenost, kterou potkáváme kolem sebe, jakožto objektivní. Není to objektivní samozřejmost kolem jsoucího světa, je to náš způsob otevřenosti, co svět nám předehrává, a to je třeba alespoň v první aproximaci pochopit, z empirické metodologie k tomu nelze dojít.

To je snad nejdůležitější výtěžek fenomenologie pro poznání poznávaného, pro myšlení myšleného vůbec. Systémovému inženýru se svět – bytí ukazuje jen jako systém, nemůže konat jinak, než řídit vše prostřednictvím systémů se všemi důsledky, které takové konání s sebou přináší a nepřinášet nemůže, tj. nutně se zde ukáže „die Machenschaft“, a „das Ge-stell“.

Bytí se rozsvěcuje a v jeho světle vstupují do zjevu jsoucná, hranice jsoucná nekončí jednoduše ve svém peras, vůči okolí, protože se nenajde žádné místo, které by bylo jasně koncem jsoucná a začátkem okolí. Tuto hranici prostě nelze myslet, lze ji jen vnímat a to očima a jinými smysly, které vůbec nejsou absolutním poznávacím prostředkem. Jsoucná se nám ukazují v souvislosti

s naší schopností je vnímat, to je už jasné. V tomto smyslu se Kant nemýlil. Kdoví, jak vypadá svět o sobě? Co je však nesporné, je ukazování jsoucna, potřebují z něčeho se ukazovat, vzcházet, fenomenalizovat se, a to je bytí. K bytí dojdeme tedy jen privací, negativně, přesně tak, jak to říkal Platón, Patočka i Heidegger. Ta negativně uchopitelná ontologická podmínka všeho toho, co platí pro právníky jako corpus delicti, jako důkaz navýsost vypovídající, je založeno tím, co je pochopitelné jen negativně. Jde o tu vyšší negaci než je negace z dialektické triády. Nejen jsoucný živ jest člověk!

To nejvyšší je nejjednodušší, a proto nejobtížnější. Jde jen o jednoduchost! Tělo není předmět, je to součást existence, tělo je vyvoláno krajinou, pobytem, tím, do čeho vrůstá, čím je povoláno. Tělo je přímo objednáno světem a bytím, do kterého patří. Nevidíme, protože máme oči, ale něco mimo nás chce, abychom to zahlédli a pamatovali si to, neslyšíme proto, že máme uši, ale svět kolem nás nám vytvořil uši ke slyšení. Svět a bytí nás musí potřebovat, jinak to nelze pochopit. Patříme ke světu jinak, než nás rozvrhuje subjekt-objektová figura jako nedotázaná samozřejmost v předpokladech veškerého vědeckého tázání.

Je třeba setrvávat na hranici, která se nazývá od platónských dob chórismós. Platónské Dobro je Idea, ale je pojata jen negativně, je pochopena v tom, jak nám schází, privativně. To, že něco nemůže nebýt, ale nevykazuje se jakožto jsoucno, je toto podstatné chybení. Právě v prodlevě na hranici, v chórismu, se člověku otvírá možnost opravdové svobody, je to svoboda třetího životního pohybu (života v pravdě), kterou prožívá voják v zákopu, adept zasvěcení z platónské jeskyně, člověk náboženský, umělec a v neposlední řadě i filosofující.

Petr Rezek k tomu velmi zajímavou poznámku: „*Na hranici světa, kde se tyto akty podle Patočky odehrávají, není podle našeho názoru lidská intersubjektivita možná, protože tyto akty zakoušejí ono „trans“ a nikoli druhou bytost.*“¹⁸ Proto se jedná o třetí životní Patočkův pohyb, zde není ve hře právní zodpovědnost, protože chybí intersubjektivita, zde je člověk tváří v tvář transcendentnu, zakouší je negativně, tj. v otřesu, samotě a zoufalství, přesto je možné se dotknout třetího referentu, jenž dává smysl i nesmyslnu, té nejintenzivnější absurditě vůbec. Člověk je opravdu zvláštní bytost.

---

¹⁸ Ibidem, s.96.

Co všechno musí člověk vydržet, aby setřásl rozptýlenost, která jej drží ve druhém životním pohybu, v „práci a boji“, kde referentem je Země. Pokud překoná lidská osamocená bytost rozptýlenost, dostává se k jednoduchosti, což není nic jiného než třetí referent, jenž je negativní Ideou, je mocí, s níž nelze v boji vyhrát. Naopak každý boj proti ní, proti této moci, Ideu jen posiluje, zvýrazňuje a právě z tohoto poznání čerpají sílu ti, kteří přišli o vše. To je případ generála della Rovere ze stejnojmenného filmu z roku 1959, který objevil zlatou žílu *negativně pojaté Ideje, jež prýští ze setkání s třetím referentem třetího životního patočkovského pohybu*. „*Neboť v tomto pohybu se stává člověk sám součástí a podílníkem tohoto posledního tajemství, tajemství světa v celku, tajemství ducha, země a nebes, tajemství jejich setkání.*“¹⁹

K jednoduché jednotě směřuje intencionální proces bytostného tázání, v němž člověk se usebírá a uvlastňuje směrem k tomu, co jest jen „Jedno“. Vzdělávání musí tendovat k jednoduchosti, nikoli ke složitosti, jako tomu ovšem v dnešní době je. Polymathia, nebezpečnější než požár, jak nás poučuje Herakleitos, je všude kolem nás a vydává se za pravou vzdělanost, za kultivovanost.

Cesta k sobě vede přes věci kolem nás. Už to nám dokazuje, že naše tělo není vyděleno ze světa, ale naopak je světem vyvoláváno, nejen ke své ontologické, ale i ontické platnosti, proto je naše sóma (tvar těla) takové, jako je máme. Deset prstů na našich rukách si vyžádal svět kolem nás. „Jsme bytostmi dálky“, jak říká Otokar Březina, proto je „blížení“ jako fenomén, tak podstatné a dosud tak málo tematizované. Imigrant s sebou přináší i svůj rozvrh přirozeného světa, nemůže to být jinak. Cesta k samosti k „die Selbstheit“ vede přes okolní svět, s nímž jsme srostlí, aniž by to bylo vidět našima očima. Pokud první přistěhovanci do Ameriky v podstatě vzali jejich svět Indiánům, nemohli je dějinně nezničit. Petr Rezek říká: „*Objev samosti je získáním sebe, a to ve svobodném odevzdání se druhému.*“²⁰ Je třeba dodat, do množiny toho, čemu se odevzdáváme, náleží i věci kolem nás. Není to náhoda, že některé věci k nám promlouvají tak bytostně. Máme rádi šicí stroje z první republiky a vše, co nám tuto dobu připomíná. Spinoza by řekl, jde o působení *per accidens* a měl by pravdu. To nejhorší, co mohlo člověka potkat, člověka hrdého na svou pokrokovost, je proměna věcí na pouhé předměty. Pokud džbán přestane být darem nalévaného je to znak vlády fenoménů „das Ge-stell“ a „die Machenschaft“. Kartezián to prohlásí za redundanci, a to v nejlepším případě.

¹⁹ Patočka J. *K prehistorii vědy o pohybu: svět, země, nebe a pohyb lidského života*. In Tvář. č. 2, (10), Praha 1965, s. 1 - 5.

²⁰ Rezek, P. *Jan Patočka a věc fenomenologie*. Praha : Oikumene, 1993, s. 99.

„Das Ge-stell udělá z věcí pouhé předměty, všichni budou nahraditelní, protože předmět za předmět se dá pohodlně substituovat. A člověk je „předmětem“ v oblasti působení vlády systémů, které jsou objektivní, vědecké a falzifikovatelné ve svých výsledcích. „Die Machenschaft“ pak zařídí realizaci, krok za krokem v přísné aristotelské sukcesivitě, jež je intersubjektivně ověřitelná, dá se plánovat a téměř každý je pak schopen jednotlivé kroky kontrolovat. Na to nepotřebujeme světla rozumu a umělce vzhledu do podstaty. Přesto nacházíme naději, „ kde je to nejnebezpečnější, nachází se i to, co je zachraňující“, tak nás poučuje Hoelderlin a Heidegger: *„Je-li událost bytí pojata jako to, s čím je nerozlučně spjato božství, pak lze říci, že člověk tak plně pravdivý nese právem jméno bohočlověka.“*²¹

Bohočlověk ví o bytí, bytí si jej vyvolilo, je pastýřem bytí. V tom ale spatřujeme úctyhodnost, kterou nemůže mít předmět v systému, ani systém není úctyhodný, je nanejvýš praktický; nic víc. K tomu je třeba ještě dodat: *„Protože bohočlověk se stal místem zjevení Bytí, je božský, překračuje každé jsoucnost, a proto je tento člověk místem pravdy, slova, jež „se stalo tělem“. Ale to vše je světem pochopeno jako útok na život, a proto se svět obrací proti tomu nositeli, na němž se bytí zjevuje.“*²² Zde je nutno počítat s nepochopením, s vydělením, s útoky, život je těžký.

*„Člověk se tu stává bohočlověkem proto, že se odevzdává něčemu mocnějšímu, aby na něm vystoupilo a ukázalo se.“*²³ Jde jen o bytí. „Duše je tak nějak vším“, zní nám v hlavě věta Aristotelova, „duše je pohybem, kterým duše vzniká, proto je nesmrtelná“ – to si pamatujeme z Platóna, proto je člověk místem, v němž se dá ukázat celek bez marga. Je to i člověk básnický, je to i člověk náboženský. *„Lidská bytost je definována centrovaností, ale teprve v té bytosti, která tento výkon provádí výslovně, se vymaňuje ze začlenění mezi jsoucnost, vstupuje do říše svobody a ducha.“*²⁴ Proto píše Kant o mravnosti, jež přináší úctyhodnost, kterou v oblasti jsoucnosti nepotkáme, tam potkáme jen praktičnost a pragmatičnost bez vyšší důstojnosti.

„Protože tu ale něčeho takového lze dosáhnout jedině odevzdaností, která znamená vstup do pravosti, a která vykupuje záhubu zmrtevýchvstáním, a protože intersubjektivita bytosti je tu společenstvím těch, kteří komunikují ve službách

---

²¹ Ibidem, s. 101.

²² Ibidem, s. 101.

²³ Ibidem, s. 102.

²⁴ Ibidem, s. 105.

*oceánu bytí, a protože ‚já v odevzdanosti‘, je královstvím božím, které již nastalo, vzniká tu závažná otázka, jaký je vztah bohočlověka k ostatním lidem.*²⁵

V tomto citátu je autor, Petr Rezek, zvláště odvážným myslitelem, protože se odvažuje tázat způsobem, který byl ve středověku velice nebezpečným. Myslitel musí být odvážný a musí jít do rizika, toto splňuje autor zmíněné publikace více než dost; a to je dobře.

Tendování k jednoduchosti je neseno intencí ve smyslu německého „hindurchgehen“, jde vlastně o syntézu retencí, jak nám to Husserl vysvětlil mnohokrát ve svém obrovském díle. Skrz vše, probíhá jen jedna jediná intence „do světa“ a ta míří k jednoduchosti, přes veškerou sofistikovanosť současného života.

Asubjektivita je v patočkovském myšlení vysvětlitelná tím, že třetí referent „objímá vojáka v zákopu a sám voják objímá třetí referent“, jenž se zjevil v nejvyšší absurditě, do níž je vržen voják v zákopu. Voják ve třetím životním pohybu už není subjektem, je mimo subjekt-objektový rozvrh, jenž je typický pro druhý životní pohyb. Ve třetím životním pohybu je člověk v ohňovém středu, pramení ze svého vlastního pramene, ale tento pramen je současně bytím samým. Není tu dualita, je tu jednota. Je tu ono Jedno, kde subjekt a objekt postrádají smysl. Zde má smysl mluvit o asubjektivní fenomenologii. O třes naivního smyslu otvírá cestu ke smyslu absolutnímu, bez něhož se takřka nedá žít, ale právě zde je jednoduchost, kterou hledáme.

*„Zkušenost duše spočívá v objevu, že existuje hloubka bytí, kterou člověk odkryje jen tehdy, když kráčí zcela proti proudu a obecnému trendu reality, věčnosti. Tento protitah je obsažen už v realitě samé, je podmíněn její komplikovaně rozpornou strukturou; ale právě duše ve svém vlastním pohybu tento náznak rozvíjí a proniká za realitu samu, aniž by se jí nechala zmýlit. Protože je však sama na realitu, věčnost vázána a je její součástí, musí v tomto protitahu překonat i svou vlastní realitu v tom smyslu, že nejen pohlédne smrti do očí, ale uvítá živoucí smrt ve vlastním životě a učiní z ní vehiculum svého sebeporozumění.*²⁶ Tento protitah je i diarchie mezi legalitou a legitimitou. Tento protitah je součástí napětí bytostného tázání i každé poctivé privace. „*Tu prožije osoba něco jedinečného, připadá jí, že jí spadly šupiny z očí a ocitne se sama před nekonečnem, jež jí objímá a objímajíc toto nekonečno, přece jen patří*

---

²⁵ Ibidem, s. 102.

²⁶ Patočka, J. *Evropa a doba poevropská*. Praha : Lidové noviny, 1992, s. 88.

*jemu.*²⁷ **V takové chvíli je člověk bytím a bytí je člověkem, nachází se v ohňovém středu se součtveřím a teče z vlastního pramene – to vše je v této chvíli totéž, nikoli stejnost.**

Filosofickému textu porozumí jen ten, kdo má předporozumění v podobě privace ve své vlastní duši, kdo v sobě nenesí otázky jako puzení po pravdě, stejně napsanému textu neporozumí a bude se zlobit na autora, že to nenapsal dost jasně. Vtom spočívá i tajemství vzdělávání, je třeba otočit tím orgánem poznávání ke světlu, to právě dělá pedagog, vyvádí chlapce z jeskyně, ale konečnou fázi své pouti musí urazit student sám, jsa hnán svou touhou, potřebou a starostí pochopit věci, sebe, svět, bytí. Probudit privaci v duši studentově, to je náš úkol nejvyšší.

Polymathia (mnohovědění) je největší nebezpečí dobré kultivace myšlení, přílišná specializace na úkor vhledů do celku bez marga je téměř „zločinem“. Nebojíme se toho přísného a tvrdého tvrzení, je tomu tak. Vzdělaný člověk je bytostí, která ví o entitách, jež nejsou výslovné, jež nemají peras, margo, geometrické hranice. Nejsou matematizovatelné, nejsou to ani předměty, které by mohly být před-staveny v před-stavách. Vzdělaný člověk umí rozlišit karteziánské myšlení a vhledy do celků bez marga, v tom je jeho přednost. Takový jedinec, a jen on, může v sobě nosit asymetrickou odpovědnost za celky jako je planeta, ale „vzdělanec“, jenž nevidí přes okraj svého talíře, jenž bojuje jen za svou partaj, za své klienty – ten mezi vzdělance nepatří. V planetární době jsou tito „vzdělanci“ jen prostředky pro lepší fungování fenoménů „das Ge-stell“ a die Machenschaft“. Je nutné vidět do jednoduché jednoduchosti, spojující vše živé na planetě, nejen to živé i to, co je neživé, nejen to neživé, i to co lze si jen myslet, a na co nelze položit ruku. Problém je stejný již od staříckého Platóna. Řeč je o těch strašných lidech, kteří považují za skutečnost jen to, na co si lze položit ruku.

Jistota je ten velký ideál a nejvyšší potřeba těchto lidí, ale jistota je jen epifenomén jednoduchosti pravdy ve smyslu neskrytosti. Pravda jakožto neskrytost je bytím samým, jistotu o ní má kartezián jen tehdy, změří-li ji a pokud změřit nelze, není. Tak se vlastně kartezián postavil do úlohy stvořitele jsoucen, aniž by o tom výslovně věděl, aniž by to alespoň tušil. Právě tuto platnost zahlédl geniální Nietzsche na konci devatenáctého století, kdy ještě myslitelskou společnost prochvívala jistota o poznatelnosti všeho. Nietzsche

---

²⁷ Rezek, P. *Jan Patočka a věc fenomenologie*. Praha : Oikumene, 1993, s. 119.

nepřivolala vůli k moci, ta tu již dávno byla, když byla Nietzschem pojmenována.

Znovu a znovu musí být rozněcována lidská potřeba vidět věci v celku bez okrajů, jež je možná jen v napětí bytostného tázání, protože jen v této diarchii tyto celky vystupují v podobě vzhledů do nich samých. Jinak nejsou přístupné lidskému myšlení, protože to nejsou žádné předměty k popisu, jako je tomu v popisu květin, zvířat, kamenů nebo molekul. Duchovědy nejsou přírodní vědy a metodologie přírodních věd nemůže být jediným měřítkem pro duchovědy, to by mělo být jasné přinejmenším od filosofa se jménem Wilhelm Dilthey, nemluvě o Husserlovi a desítkách dalších. Ukazuje se, že bez filosofie se vzdělanci o celcích bez marga prostě vůbec nedovědí. A tak tomu bohužel je. Pak jsou tito vzdělanci při rozhodování o celku Evropy odkázáni jen na systémy, které jim někdo ve škole řekl, neumějí přestoupit hranice platnosti těchto systémů a rozhodují špatně o celku, jakým je Evropa nebo dokonce celá planeta. Jsou vlastně velmi nebezpeční. Co je nutné v tomto okamžiku říci: filosofie není historií, popisem, filosofie není sociologií, antropologií, politologií; musí afikovat ontologické základy našeho lidského pobyt, to je nejdůležitější její vlastnost, protože od toho se odvíjejí gnozeologické, etické a všechny ostatní platnosti.

Přísné myšlení exaktní myšlení je odvozeno od latinského „exāctiō“, což znamená vypuzení, vymáhání, vybírání; daně, dávky. Výběřčí daní dávek je tak trochu učitel, jenž přísně sbírá vědomosti od svých studentů testem. Test je úplný konec živého a kreativního dialogu. Pokud učitel takto zkouší z filosofie, pak je nutné se jej zeptat, co to filosofie je, protože se s filosofií nesešel v tom dobrém slova smyslu. Intence k jednoduchosti tu vůbec neexistuje, neplatí; dokonce je trapné se po ní ptát, protože zde jde vlastně o vybírání daní. „Výběřčí daní“ tohoto typu většinou řídí naše vzdělávání, v tom je tak trochu podstatná potíž. Nehledě na to, že si každý z nás dobře pamatuje, jak jsme dělali testy na získání řidičského průkazu, většinou jsme si dobré znění zapamatovali jen graficky, nikoli věcně. Bohužel tyto důsledky jsou málo zveřejňovány, protože panuje strach; **vše je totiž řízeno „výběřčími daní“**.

Náš pobyt (Dasein) je zpustošen myšlením, které se stalo jen počítáním, protože jen počet je jistá entita, je orthotes – správnost. Nejhorší důsledky pozorujeme v oblasti vymáhání práva, právě u nás v České republice. Nihilismus, šířící se mezi lidmi jako rakovina, nepřekonáme implantací umělých hodnot do vědomí a podvědomí jednotlivců, to je obrovský omyl. Právě tato

snaha a tento plán, panující v rozvahách našich politiků, je jen důkaz toho, že jsou vedeni podstatou vůle k moci. Jsou to totiž výběřčí daní, kteří jsou přesvědčeni, že vše se dá zařídit prostřednictvím „die Machenschaft“. Toto se nedá zařídit technicky, řemeslně, mechanicky prostřednictvím „testového“ vzdělávání, na dálku, nejlépe e-learningem. Živý dialog je nejdůležitější podmínka pro myšlení věcí a myšlení myšleného. Situace dialogu si vynucuje otázky a odpovědi, akce a reakce, nikoli zařízení předem platného systému, jenž je „šit“ na všechny situace, což je totéž jako tvrzení, že není dobrý pro žádné situace.

Zkrátka a dobře k jednoduchosti, která je nejvyšší mocí, protože je vyjádřením lidské duše afirmací celku bez marga, jehož je duše schopna (vždyť je tak nějak vším, tedy i tímto celkem), je právě živý, pulzující dialog. A ten není možno nasimulovat na každou situaci zvlášť, ale přesně toto potřebuje opravdové vzdělávání. Neboť: „Seit ein Gespræch wir sind!“

Z fenomenologického hlediska je naše pozornost vždy předstanovena, a to buď vědomě, či nevědomě. Jsou to protence, noeze, co nás přináší do světa a řídí naše pozorování. Proto je nutné provést transcendentální epoché a vyvázat se z této předstanovenosti, alespoň trochu; na sto procent to možné, samozřejmě, není.

„Denn was wir erblickt haben, schauen wir.“²⁸ (Jen to, co jsme zahlédli, později můžeme pozorovat, volně přeloženo.) Pokud člověk nemá v privaci vědomou či nevědomou potřebu tohoto pozorování, pak je těžké jej něco naučit, co nenosí v sobě jako komplementum svých duchovních potřeb. V tom spočívá potíže.

Jednoduchost je těžká, v podstatě jde o to nejtěžší, protože se vždy na první pohled jednoduchost jeví jako něco prostého. Dokonalý pohyb tanečníka je krásný svou jednoduchostí a lehkostí, prvoplánovitostí, ale kolik práce je na tomto pohybu v období jeho konstituování, je třeba tento pohyb vytrhnout z návyků, které si vůbec neuvědomujeme, vlastně o tom nevíme. Naučit se něco, znamená vždy nejen přibrat novou věc do toho, co v nás je, ale velmi často musíme spoustu věcí v nás, již hotových, proměnit; a to je to, co je obtížné. Cestou k jednoduchosti, kterou je Dobro, bytí, procházíme s bolestí a s napětím, je to vyhmatávání jednoduché jednoduchosti hledáním v otázkách, v privacích; vždyť i bolest je jen ohlášením privace! To vše náleží do cesty, do fysis našeho

---

²⁸ Heidegger, M. *Bremer und Freiburger Vorttraege*. Frankfurt am Main : Vittorio Klostermann, 1994, s. 135.

života, do vystávání našich pohybových figur v situacích, které jsme nepředpokládali ani ve snu. Proto mluvíme o vrženosti (die Geworfenheit), jež je součástí našich životních poutí. Nedá se vše naplánovat. Systémy zde kolabují a pak přichází dlouhé mlčení, které vyhovuje většině, protože lidé nemusejí skládat účty ze svých rozhodování, která byla jen demisí osobní nasazenosti z vlastních životních pramenů, ale byla přenesením odpovědnosti na chytré systémy, na „smart“ systémy v jejich konečných fázích, což jsou „kuchařky nejrůznějšího druhu“, manuály pro hlupáky a zbabělce, prostě „das Ge-stell“ – viděno v celku.

Cesta životem je pochopitelná z arché, telos a dynamis. Předpokladem je vrženost do situací, které nikdy předem neznáme, a proto nemůžeme se spoléhat na systémy, jejichž nutnost vyrůstá jen z představy o tom, jaké situace nás potkají. V této okolnosti se skrývá největší chyba víry v objektivní a verifikovatelné systémy vůbec. Seismografů na světě je obrovské množství, a přesto tsunami překvapí naprosto neočekávaně. Všechny jaderné elektrárny jsou kontrolovány systémy systémů, a přesto skvělí Japonci to nezvládnou.

Telos v našem životě je cíl, konec, kam směřujeme, víceméně vědomě. Většinou telos jen tušíme a vyhmátáváme jej přes životní zkušenosti, které nám přinášejí situace, do nichž padáme jako do jámy lvové. V tom je život velmi obtížný pro nás všechny. To, co je podstatné pro život, to se nepoznává pouhým otevřením očí, zde se empiristé mýlí, Podstatné se musí vytrhnout ze skrytosti spousty přímých zakoušení věci, protože jde o pozadí, které je ideou, a to se nikdy „nevykouká“ a nezjistí měření okrajů dané věci, byť bychom měli oči jako ostříž.

Proto Heidegger vždy mluví o „*das Aussehen der Dinge*“, což překládáme jako vid věci. Pokud člověk k tomuto „překlopení“ v myšlení nedojde sám ze svých vlastních bytostných možností, nepochopí ideu, a proto bude proti ní zbytečně a marně bojovat, jako se tomu děje u vzdělců, kteří zůstali trčet jen empirickém popisu povrchu věcí. Bohužel tito vzdělanci jsou dnes téměř továrním způsobem produkováni na mnohých školách. Výsledkem je naprosté nepochopení vztahů mezi lidmi, viz poslední strašná zkušenost ze šikanování učitelky na průmyslovce v Praze 10.

Heidegger k tomuto sledu úvah příznačně a velmi bytostně dodává: „*Nemysleli bychom dostatečně řecky, kdybychom měli vztahy mezi videm a videm jen opticky z našeho hlediska pochopit. Vid ve smyslu idea není žádný*

strnulý vzhled, nýbrž závan χάρις půvabu.“²⁹ To pravé poznání, vidu, pozadí, ideje není bohužel vlastní každému, kdo má oči a umí číst a psát. K tomu je třeba člověka probudit tázáním, jež musí kořenit, rodit se v daném člověku. Takové tázání je bytostné, jen takové je opravdové. Ovšem takové tázání nesmí být předem naplánováno vševědnými komisemi v parlamentech celého světa, nemůže být plánováno vůbec. Proč? Protože takové tázání se v duších rodí a rození není plánováno, rození a počátkování počátku je početím. Tento rozdíl věda nezná, škoda!

Heidegger ještě pro podporu vlastní myšlenky uvádí Hoelderlinův verš, který je velmi příznačný a jehož text musíme napsat v němčině pro přesnost myšlenky: „[...] und zu athmen die Anmuth,

Sie die geschickliche,

schenkt ihnen ein goettlicher Geist.“³⁰

(Musíme vdechovat půvab, oni ti osudoví, je vám darován božský duch.) Hluboké pochopení není možno kuchařkovým způsobem zakoupit, objednat si, naplánovat, a pak kontrolovat plnění plánu, předat druhému a nakládat s tím jako s předmětem pro trh. Tak se ale dnes jedná, rozhoduje a plánuje! Přesně to dělá, řečeno lakonicky, fenomén „das Gestell“ spolu se zařizovacím fenoménem „die Macheschaft“. Skupina lidí s dostatečnou asertivitou, jež je v podstatě jen drzostí, se chopí příležitosti a začne organizovat věci a lidi s plánem, na jehož konci je jen zisk a manipulace s ostatními.

Ještě jeden názor Heideggerův, vykreslující důležitost jednoduchosti, tj. téma této kapitoly: „*Ovšem dnes se ukazuje jako marné, otevřít pohled pro jednoduché vztahy.*“³¹

Proč je tomu tak? Odpověď je jednoduchá, protože dnešní člověk jednoduchosti nezahlédá, proč? Proč on vůbec nezahlédá vidy, ideje, ukazovací pozadí. Dnešní člověk vidí jen konkrétní předmět, o věčnosti věcí nemá potuchy, proto je vše stejnostejné pro „die Macheschaft“ tržního typu a bankovního myšlení dnešních mladých intelektuálů. Co to je věda zvaná marketing? Je to jen plánování potřeb lidí, plánování výroby těchto lidských potřeb, nakupujících na trhu, aby výrobci a podnikatelé měli peníze. Na tom je postavena dnešní demokracie, dnešní svět adorace úspěchu a výkonnosti, tomu

---

²⁹ Ibidem, s. 135.

³⁰ Ibidem, s. 136.

³¹ Ibidem, s. 136.

slouží všechny komise pro vzdělání a výzkum na celém světě. Jednoduchost zmizela, nerozumí se jí, nezahledá se, je nepraktická pro oceňování na trhu, protože to, za co se musí dát hodně peněz, musí být známkou a **značkou** veliké důležitosti a sofistikovanosti.

Intence k jednotě je ústřední intencí v celém našem životě, dokazuje to prastaré slovo „legein“, které znamená „usebrat“ do jednoduché jednoty. Tato jednota není adicí, je penetrací do něčeho třetího, než je to, co penetruje penetrované, co se tedy usebírání. Vidlička a nůž dohromady tvoří příbor, to by si měli uvědomit všichni moderní nominalisté, kteří této jednotě většinou nevědomky velice brání a stojí jí v cestě pochopené jednoduchosti. Je to slovo „logos“ – centrální slovo pro teorii vědy a myšlení, co je důkazem výše popsaného. Škoda, že se tam málokdy vracíme, k počátkům, to ovšem neznamena, že bychom se často nevraceli k začátkům. Počátek se rodí, začátek je jen „při činu“, proto je příčinou kauzálního řetězce a nic víc. Příčina je málo, je v čase, je začátkem sukcese, kterou popisují přírodní vědy jako základ své vědecké deskripce ve všech procesech, ale je tu také počátek, jímž časovost v sukcesivním rozvrhu se počíná. To nám všem podstatným způsobem chybí.

Literatura

Březina, O. *Eseje z pozůstalosti*. Brno : Blok, 1968.

Heidegger, M. *Bremer und Freiburger Vorttraege*. Frankfurt am Main : Vittorio Klostermann, 1994.

Patočka J. *K prehistorii vědy o pohybu: svět, země, nebe a pohyb lidského života*. In Tvář. č. 2, (10), Praha 1965.

Patočka, J. *Evropa a doba poevropská*. Praha : Lidové noviny, 1992.

Rezek, P. *Jan Patočka a věc fenomenologie*. Praha : Oikumene, 1993.